

Jyllinges legendariske fastelavnstraditioner

Egnehistorisk Nyt nr. 1 - 2019 - udgives af Egnehistorisk Forening i Gundsø

Indtil langt op i 1900-tallet har jyllingerne fejret fastelavn på en ganske bestemt måde en hel uge hvert år. Denne fastelavnstradition menes at gå tilbage til starten af 1800-tallet. Til fastelavn - på tærsklen til foråret - fik alle i landsbyen mulighed for at slippe glæden løs. Udklædte drenge, karle og husmænd tog rundt til gårdene og husene i Jyllinge. Karle og husmænd kom indenfor på gårdene og fik punch, og drengene fik æg og penge, når de fremførte en remse ved dørene. Der var tøndeslagning fra hest ved smedjen og sprøjtehuset. Sprøjtehuset blev revet ned omkring 1950. I forsamlingshuset på Bygaden var der både præmiemaskerade, middag og flere store baller i løbet af fastelavnsugen.

Fastelavnssøndag

Klokken 04:00 mødtes skolens syv ældste fisker- og husmandsdrenge. Udklædte skulle de ud på en lang, udmattende og kold tur. Byens piger deltog ikke. Gårdenes drenge var heller ikke med. Turen kunne nemlig indbringe en lille skilling, og det mente man ikke, de bedrestillede gårdmandssønner behøvede at få del i. Den øvre grænse for, hvem byens syv ældste drenge var, gik til et år efter konfirmationen. Ruten indledtes på gårdene i Søndermarken (syd for Jyllinge), derefter gik ruten ud langs landevejen, og så rundt til gårdene i Nordmarken. Ved 12-tiden nåede den lille trup tilbage til Jyllinge, og klarede her i løbet af eftermiddagen den sidste del af indsamlingen. Når indsamlingen var overstået, var drengene både trætte og meget hæse.

De samme dragter blev genbrugt fra år til år - to udklædninger var obligatoriske: Den ældste dreng skulle være Pengemanden i rød jakke med blanke knapper og høj hat. Den yngste skulle være Konen med æggene – eller Kællingen, som de også kaldte hende. Pengemanden bar pengeposen i en snor om halsen og havde ansvaret for de penge, der blev samlet ind. Konen bar kurven til de æg, drengene fik. De fem andre dragter

kunne variere – fx indianer, cowboy, politimand, nisse, Christian 4., bager med kringle på ryggen eller en hvid mariner. Når drengene havde banket på en dør, gik Pengemanden frem og sagde remsen: "Må jeg be' om en skilling til snus, æg til hønsekræmmeren, fire skilling over højeste torvepris". Andre gange sang hele flokken sammen denne remse: "Her kommer et par fyre med et skæg, med et skæg. De vil gerne be' om et par æg, et par æg. Og har I ingen æg, så en skilling eller to. Det kan vi også skrive under på, kan De tro!" Havde man ingen penge at lægge i Pengemandens pose, kunne man give 4-5 æg fra eget hønsehold. Drengene solgte de fleste af æggene, og brugte pengene til at betale Jyllinge Brugsforening for leje af forsamlingshuset og til en musiker for to hele aftener. En del af æggene blev brugt til æggepunch ved maskeraden i forsamlingshuset søndag aften - her kunne man også købe sodavand og kage. Efter børnenes maskerade var det de unges tur til at holde bal til kl. 01:00 i forsamlingshuset.

Mandag

Om mandagen samlede de udklædte børn igen i forsamlingshuset for at slå katten af tøndens allerede om eftermiddagen. I begyndelsen af 1900-tallet kostede det ca. 25 øre at deltage i præmiemaskeraden, og deltagergebyret blev brugt på præmier til de bedst udklædte. Dommerpanelet bestod af tilskuerne, der gav

Jyllinges legendariske fastelavnstraditioner

Egnehistorisk Nyt nr. 1 - 2019 - udgives af Egnehistorisk Forening i Gundsø

deres indgangsbillet til det barn, de syntes, var bedst udklædt. Den, der havde flest billetter, vandt førstepræmien. Om eftermiddagen var der pause; og de unge holdt så bal igen om aftenen frem til hen ved midnat.

Tirsdag

Nu var det karlenes tur. De mødtes til morgenkaffe i forsamlingshuset, og red derefter om formiddagen gennem Bygaden til smedjen og sprøjtehuset, hvor tøndnen hang. Både heste og ryttere var klædt ud og flot pyntet. Hestenes haler var flettet, og der var sat sløjfer og anden pynt i hovedtøj og sadel. Der var stil over det - dér om formiddagen. Det var et stort tilløbsstykke at komme hen og se karlene slå katten af tøndnen. Karlene red mellem Postgården (Nordmarksvej 14) og smedjen i Bygaden. Der var også en vogn med musik – formentlig tromme eller blæser. Når tøndnen var slået ned, blev kattedronningen hyldet med hurraråb. For hundrede år siden var der heller ikke nogen kat inde i tøndnen i Jyllinge, kun halm. Efter tøndneslagningen red karlene rundt til gårdene med musik i fortroppen. De startede på Piberggården og fortsatte gård for gård gennem Jyllinge landsby, og derefter ud til gårdene på markerne. Hvert sted blev der serveret punch, øl eller et glas vin – og æbleskiver fik man også flere steder. Stemningen var høj, og da de kom hjem igen om eftermiddagen var karlene godt beduggede. Fastelavnsgildet blev holdt samme aften med fællesspisning og servering af varm mad i det festligt oppyntede Jyllinge Forsamlingshus. Festen varede til langt ud på natten.

Fredag

... her spillede husmændene (fiskere, håndværkere, arbejdsmænd mv.) hovedrollen – de var alle klædt ud som ministre; nogle red og andre sad i hestevogn. Husmændene tog samme tur som karlene. Først kaffe i forsamlingshuset, så slå katten af tøndnen til hest ved sprøjtehuset, og derefter rundt til gårdene og få en lille gewesen. Om aftenen var der endnu engang bal i forsamlingshuset – nu for de gifte og det mere voksne publikum.

Søndagen efter fastelavn

Ugens sidste indslag var Idrætsforeningens maskerade med præmier i forsamlingshuset. Derefter kunne Jyllinge vende tilbage til hverdagen igen. De store drenges sidste rasleture i de gamle Jyllingedragter blev gået i starten af 1970-erne. Nye tider har ændret de gamle fastelavnstraditioner - fx er aktiviteter for voksne faldet bort, og fejringen er ikke længere ugelang. Men Jyllinges børn rasler fortsat. De slår også katten af tøndnen - fx i regi af børneinstitutionerne, Jyllinge Kirke, Jyllingehallen og Jyllingecentret.

Ann Britt Müller

Kilder:

”Jyllinge Brugsforening i 100 år”,
”Levende Fortid”, ”Liv er her ...”.

Begge foto:

I privat eje. På Piberggårdens gårdsplads ca. 1930.

